พระพุทธานุสรณ์

ประวัติพระพุทโธจอมมุนี

วิทยุเทศนา วสลสูตร

มงคลสูตรแปลเป็นคำฉันท์

พิมพ์เป็นธรรมบรรณาการ

ในงานสมโภชพระพุทโธจอมมุนี

และพระอัครสาวก

คราวอัญเชิญไปประดิษฐานเป็นองค์พระประธาน

ณ วัดสารนาถธรรมาราม อ. แกลง จ. ระยอง

วันที่ ๔-๑๓ มีนาคม ๒๔๙๕

พระพุทธานุสรณ์

ประวัติพระพุทโธจอมมุนี

วิทยุเทศนา วสลสูตร

มงคลสูตรแปลเป็นคำฉันท์

พิมพ์เป็นธรรมบรรณาการ

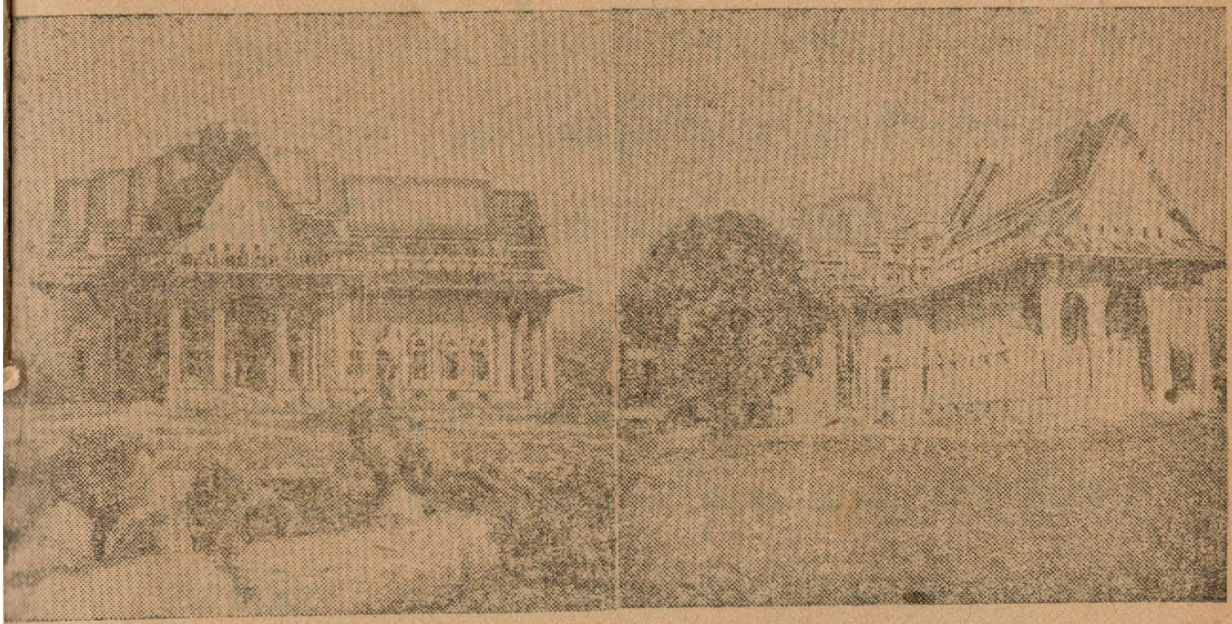
ในงานสมโภชพระพุทโธจอมมุนี

และพระอัครสาวก

คราวอัญเชิญไปประดิษฐานเป็นองค์พระประธาน

ณ วัดสารนาถธรรมาราม อ.แกลง จ.ระยอง

วันที่ ๔-๑๓ มีนาคม ๒๔๙๙

คำปรารภ

พระอุโบสถ วัดสารนาถธรรมาราม อำเภอแกลง จังหวัดระยอง อันเบ็นมหาปูชนียสถานแห่งภาคตะวันออก ซึ่งได้ทำการก่อสร้างวางศิลา-ฤกษ์ เมื่อวันอาทิตย์ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๔ บีจอ จุลศักราช ๑๓๐๘ ตรงกับวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ เวลา ๐๙.๒๗ น. เบ็นต้นมา จนบัดนี้

(วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ เวลา ๑๐.๐๐ น. ขันจุพระบรมธาตุในพระประธานเบ็นเวลา ๑๐ บีเต็ม)

ส่วนใหญ่สำเร็จดังภาพข้างบนนั้น หากได้รับความร่วมมือร่วมใจจากท่านผู้มีจิตศรัทธา สละทรัพย์สมทบทุนในการก่อสร้าง ถาวรวัตถุนี้ก็จะสำเร็จเรียบร้อยในไม่ช้า.

ก่อนที่จะอัญเชิญพระประธานและพระอัครสาวกไปประดิษฐาน ณ พระอุโบสถมหาปูนียสถานดังกล่าว คณะกรรมการได้จัดให้มีงานสมโภชถวาย ที่วัดสัมพันธวงศ์ พระนคร กำหนดงานวันที่ ๔-๖ มีนาคม ๒๔๙๘ รวม ๓ วัน ๓ คืน และสร้าง "พระพุทธมงคลมหาลาภ" ๘๔๐๐๐ องค์ พระเครื่องปางอื่น ๆ อีกหลายหมื่นองค์ พร้อมทั้งพิมพ์หนังสือธรรมแสดงประวัติพระปฏิมาเทศนาเรื่องให้สละเหตุแห่งความชั่ว และมงคลสูตรสร้างเหตุแห่งความดีแปลเป็นคำฉันท์ รวมกันเป็นเล่มขนานนามว่า "**พระพุทธานุสรณ์**" เป็นที่ระลึก และเป็นธรรมบรรณาการแก่ผู้มาร่วมงานและอนุโมทนา เคลื่อนขบวนแห่พระประธานและ

พระอัครสาวก จากวัดสัมพันธวงศ์ไปยังวัดสารนาถธรรมาราม ประกอบพิธีเชิญพระประธานขึ้นประดิษฐานบนพระแท่น มีบันจุพระบรมธาตุและยกฉัตร เจริญพระพุทธมนต์ ภาวนา เทศนา ปาฐกถา ถวายทานและมีมหรสพต่าง ๆ เพื่อถวายพระเกียรติยศเกียรติคุณ และผดุงความศักดิ์สิทธิ์แด่พระบรมปูชนียวัตถุให้อุดมสมบูรณ์ สามารถเป็นมิ่งขวัญศิริมงคลประสิทธิ์ประสาทลาภผล ประโยชน์สุข บำบัดทุกข์ภัยแก่ผู้เคารพบูชาตามประสงค์ หวังว่าพระพุทธานุภาพพระธรรมานุภาพ พระสังฆานุภาพ และกุศลจริยาสัมมาปฏิบัติ มีการสร้างพระอุโบสถมหาปูชนียสถานสร้างพระปฏิมา และเผยแพร่พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเป็นต้น คงอำนวยอิฏฐวิบุลมนุญผล ประโยชน์สันติสุข แก่ผู้บำเพ็ญและอนุโมทนาสักการะ และผู้ประพฤติปฏิบัติ ด้วยความเคารพตามสมควร.

ขออานุภาพแห่งคุณพระรัตนตรัย อันเป็น

อดิสัยบุญเขต กับทั้งกุศลเจตนา ที่ท่านทั้งหลาย ได้ร่วมกันสร้างพระอุโบสถมหาปูชนียสถาน สร้างพระประธานสร้างพระอัครสาวก สร้างพระปฏิมาพุทธมงคลมหาลาภ เป็นต้น และร่วมกันบำเพ็ญกุศลในคราวนี้ จงเป็นปฏิพาหโนบาย สกัดกั้นสรรพโรคาพาธภัยพิบัติอุปัทวันตราย และจงดลบันดาลให้ท่านทั้งหลายมีแต่ความเกษมสุข ยินดีในกุศลธรรมสัมมาปฏิบัติโดยไม่จืดจางตลอดกาลเป็นนิตย์ เทอญ

พระธรรมดิลก

วัดสัมพันธวงศ์ พระนคร

๓ มีนาคม ๒๔๙๙

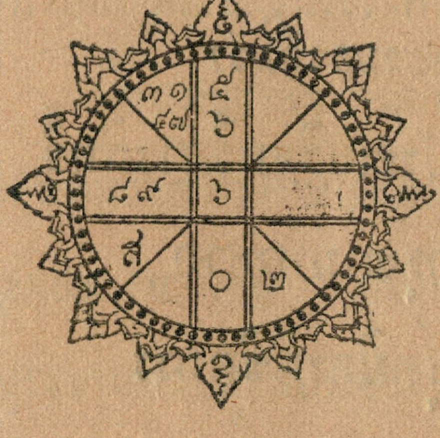
การสร้างพระพุทธปฏิมากรเป็นพระประธาน
ณ มหาปูชนียสถาน วัดสารนารถธรรมาราม
อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

ควรทราบเพื่ออนุโมทนา ดังต่อไปนี้

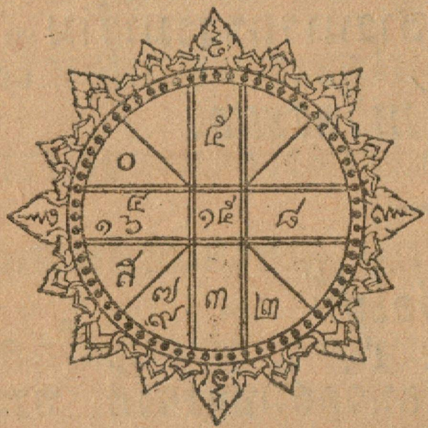
ประกอบพิธีปั้นหุ่นและหล่อที่วัดสัมพันธวงศ์ พระนคร เมื่อวันศุกร์ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๙ ปีมะโรง จุลศักราช ๑๓๐๔ (ร. ศ. ๑๗๑) ตรงกับวันที่ ๑ สิงหาคม พ. ศ. ๒๔๙๕ เวลา ๐๗.๔๘-๐๘.๐๗ น. ต่อมาให้โหรผูกดวงถวาย ทั้งดวงพระพุทธเจ้า และดวงพระพุทธรูปไว้ตามนิยมดังนี้

ดวงพระพุทธเจ้า

ประสูติ ณ วัน ๕ ๑๕ ๖ ค่ำ ปีจอ อัฏฐศก ศักราช ๖๘ เวลา ๕ โมงเช้า ๑๑ น. ก่อน คริสตศักราช ๖๒๒ ปี

ดวงพระพุทธรูปฏิมากร

๑ ๔ ๐ } มหาจักรมีอำนาจ คนบูชานับถือมาก

๕ ๖ } เป็นราชาโชค ดีมาก ให้ความเจริญเกียรติศักดิ์รุ่งโรจน์ และพระเคราะห์เต็ม ๔ ทวาร มีอำนาจปราศจากโทษภัย นอกนั้นยังมีส่วนดีอีกมาก ๆ

หน้าพระเพลา ๑๗๔ เซ็นต์ ถ้าวัดสุดข้างพระเพลา ๑๘๐ เซ็นต์สูงแต่บัวที่ประทับสุดพระรัศมี ๒๔๐ เซ็นต์ บัวและหน้ากระดานรับบัวสูง ๓๘ เซ็นต์รวมเป็นสูง ๒๗๘ เซ็นต์ ทองประสมที่หล่อหนักประมาณ ๑๕๐๐ กิโลกรัม

ขอขนานนามถวายพระประธานองค์นี้ว่า

พระพุทโธจอมมุนี ประเสริฐศรีสารสิทธิ์
มเหศักดิ์อัคคฤทธิ์ กรุณามหาศาล
ศุภลักษณ์เจริญจิต ศุภมิตรพิชิตมาร

อิทธิพลมงคลการ ประสาธน์สุขทุกข์กษัย
สุทธิญาณอุดมเดช โลกเชฏฐ์อำนวยชัย
เกษมสันตินิราศร้าย บรมนารถศาสดา ฯ

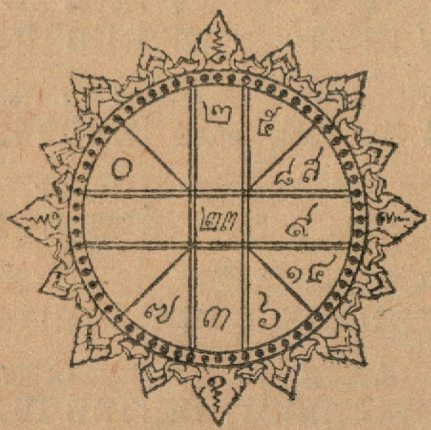
พระประธานองค์นี้ อุบัติขึ้นเนื่องด้วยพุทธศาสนิกชน ร่วมใจกันสร้างวัดสารนารถธรรมาราม และสร้างพระอุโบสถงดงามขนาดใหญ่ เป็นมหาปูชนียสถาน พระประธานประจำพระอุโบสถ ก็จะต้องสร้างให้ใหญ่และงดงามสมควรกัน และให้เป็นพระศักดิ์สิทธิ์ด้วย เพื่อให้กุลบุตรกุลธิดา ผู้รู้เห็นนมัสการเกิดศรัทธาปสาทะ และนิยมประพฤติธรรมสัมมาปฏิบัติ ให้เจริญด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข สมเป็นผลเมืองดี ซึ่งจะเป็นกำลังของประเทศชาติศาสนาต่อไป

เมื่อปรารภขึ้น ก็มีผู้ศรัทธาจะสร้างถวายถึง ๒ ราย แต่เห็นว่าอุโบสถมหาปูชนียสถานนี้ มีเจ้าของร่วมใจกันสร้างมากคน ถ้าผู้สร้างโบสถ์ไม่มีส่วนสร้างพระประธานด้วยดูไม่สมควร เกรงว่าบางคนจะเสียใจ

อนึ่งเกรงว่า ถ้าได้พระประธานไม่ใหญ่ หรือไม่งดงามตามประสงค์ ก็จะไม่ได้ความเจริญใจ ประชาชนผู้ได้ทัศนาสักการะ ก็จะไม่เลื่อมใสศรัทธา จึงขอให้ร่วมใจร่วมทุนกันสร้าง ทำการหล่อที่วัดสัมพันธวงศ์ เพื่อจะได้มีโอกาสติชมทักท้วงแก้ไข ให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ต้องการ เมื่อสืบราคาจากช่างและหารือกันดีแล้วจึงได้ดำเนินการให้จ้างช่างหล่อพระประธาน ในขั้นแรกหน้าพระเพลา ๑๕๖ เซ็นต์ สูง ๒๓๖ เซ็นต์ สุดรัศมีหล่อติดกับฐานบัวคว่ำบัวหงายเป็นแท่นพุทธอาสน์ ราคาทั้งค่าทอง ค่าหล่อ ค่าขัดเสร็จรวม ๒๐,๐๐๐ บาท (สองหมื่นบาทถ้วน) เริ่มแต่วันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๔ กำหนดหล่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ เวลา ๐๗.๐๐ น. ถึง ๐๗.๔๐ น. แต่หล่อไม่สำเร็จ สันนิษฐานกันว่าด้วยเหตุเผาหุ่นไม่สุกดี ทองจึงติดไม่ดีต้องทำพิธีหล่อใหม่ ในชั้นต้นช่างคนที่หล่อเสีย จำนงจะทำการหล่ออีก อุบาสิกาบุญเรือน โตงบุญเติม ศรัทธามารับ

จะจัดการหล่อถวาย จึงยังไม่กล้าอนุญาต แต่ต่อมาช่างเก่าที่รับทำกลับใจรวนเรไม่รับ จึงไปสืบหาช่างใหม่ ขยายหน้าพระเพลาโตขึ้นอีก ๘ เซ็นต์ เท่ากับกำลังเทวดา ๑๐๘ บวกพระพุทธคุณ ๕๖ เป็น ๑๖๔ เห็นว่าจะเหมาะดี และหล่อพระอัครสาวกทั้ง ๒ องค์ สูงองค์ละ ๑๘๐ เซ็นต์ด้วย หล่อแต่งเรียบร้อย เฉพาะค่าแรงพระประธาน ๑๕,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นห้าพันบาทถ้วน) พระสาวก ๒ องค์ ราคา ๑๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) ๓ องค์ ค่าขัดอีก ๓๐,๐๐๐ บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) รวม ๕๕,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นห้าพันบาทถ้วน) ทองเป็นของทางวัด ปั้นหุ่นพระประธานและพระอัครสาวกประกอบพิธีหล่อที่วัดสัมพันธวงศ์ เมื่อวันจันทร์ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือนยี่ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๕ เวลา ๐๘.๒๗ น. เป็นปฐมฤกษ์หล่อ แต่ทำการหล่อพระประธานไม่ทัน คงหล่อแต่พระอัครสาวกทั้ง ๒ องค์ ใช้ทองหนักราว ๕๐๐ กิโลกรัม

เมื่อตัดชนวนขัดแล้ว ก็คงเหลือราวองค์ละ ๒๐๐ กิโล-กรัม โหรผูกดวงถวายตามนิยมดังนี้

พระลัคขณาสถิตย์ราศีกุมภ์ วาโยธาตุ เมื่อเททองรู้สึกเย็นสบายใจ และมีสัตว์ เช่นนกมาเป็นนิมิตรก็ได้ (ครั้นเวลาหล่อ มีนกฝูงหนึ่งบินผ่านมาให้ฤกษ์จริง ๆ) ราหูเป็นเกษตรมีสง่าน่าเกรงขาม ราชครูเป็นเกษตรมีหลักธรรมมั่นคง จันทร์เป็นมหาจักร เป็นที่นิยมของคนชั้นสูงและคนทั่วไปได้อย่างรวดเร็วและมั่นคง และเป็นเสน่ห์แก่ปวงชนอย่างมหัศจรรย์ เสาร์เป็นอุจจาวิลาศ เป็นที่สักการะบูชาของประชาชน ให้เกิดลาภ พุธอาทิตย์ ร่วมกันในราศีราชครู ทำให้ผู้สักการะบูชามีปฏิภาณความรู้เฉียบแหลมดี

ส่วนการสร้างพระประธาน ต้องเลื่อนเวลาไปอีก

๓ วัน คือวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๔ ค่ำ ตรงกับวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๕ กำหนดว่า เวลา ๑๗.๐๐ น. เศษ แต่หุ่นไม่สุกและทองก็ยังไม่ได้ที่ เลยกำหนดไปราว เวลา ๑๙.๓๗ น. จึงได้หล่อ การหล่อทำช้าไป ทองมิ่น มากไม่ติดบริบูรณ์อีก เป็นเสียการ ต้องจ่ายทุนไป หลาย ทั้งนายช่างผู้ทำหุ่นจัดการหล่อ และทางวัดจัด พิธีต่าง ๆ ในการหล่อ แต่นายหลัดเป็นช่างที่มีนิสัยดี ผิดชอบรับเต็มที่ พูดกันตรง ๆ ไม่อ้างเลสใด ๆ รู้ ว่าเพราะคนงานที่หาไว้ ๓๒ คน มาทำงานตามนัด เพียง ๑๖ คน จะจัดการแก้ไขไม่ทันงานจึงเสีย ก็รับ ตรง ๆ ว่าผิดพลาดบกพร่องไป ต้องจ่ายไปมากก็ยอม ขาดฝ่ายเราก็เห็นใจ เป็นอันว่าจะจัดการหล่อกันใหม่ แต่สงสัยว่าหล่อ ๒ คราวไม่ดี คงจะโตยังไม่เต็มที่ หรือ ปางนั้นไม่เหมาะ จึงคิดจะสร้างให้โตขึ้นกว่าเก่าอีก ๑๐ เซ็นต์ เท่าทสพลญาณ เป็น ๑๗๔ เซ็นต์ และหล่อองค์ กับบัวติดกัน เมื่อหล่อ ๒ คราวก่อนปางมารวิชัยคง

จะไม่เหมาะคราวนี้จึงเปลี่ยนเป็นปางสมาธิ แต่ยังไม่ทันจะได้จัดการอย่างไรลงไป อุบาสิกาบุญเรือน โตงบุญเติม ทราบว่าหล่อพระประธานติดไม่บริบูรณ์ จึงมาแสดงความปรารถนาจะช่วยจัดการหล่อถวายอีก แต่ทางวัดยังไม่ทราบว่าจะหาช่างไหน นายช่างหลัดจะขัดข้องอย่างไรหรือไม่จึงต้องรอปรึกษากันดูก่อน เมื่อปรับปรุงความเข้าใจกันดีแล้ว จะไม่มีใครต้องเสียใจ จึงอนุญาตให้อุบาสิกาบุญเรือน ดำเนินการจัดสร้างต่อไปอุบาสิกาบุญเรือน จึงบอกพวกน้องให้ทราบ เพื่อรวมกำลังกันและจัดการให้สำเร็จด้วยดีตลอดมา เมื่อนายหลัดได้ทราบแน่ว่า จะได้เป็นช่างทำการสร้างพระประธานต่อไปแน่แล้ว จึงได้มาขอบอกเลิกสัญญาเก่าพระอัครสาวกที่หล่อแล้วก็ถวาย ไม่ขอคิดค่าอะไรทั้งหมด ขอทำสัญญาใหม่เฉพาะพระประธาน ทั้งปั้นหล่อและขัดเสร็จราคา ๖๐,๐๐๐ (หกหมื่นบาทถ้วน) หนา ๑ เซ็นต์ ใช้ทองที่หล่อประมาณ ๑๖๐๐ กิโลกรัม แต่ขัด

ตัดชนวนแล้วก็คงเหลือราว ๑๕๐๐ กิโลกรัม เมื่อตกลงกันแล้วก็จัดการปั้นหุ่น หล่อที่วัดสัมพันธวงศ์อีกต่อไป กำหนดหล่อใหม่วัน ๖ ๑๐ ๙ ค่ำ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ เวลา ๐๗.๔๘-๐๘.๐๒ น. ซึ่งได้แสดงไว้ตอนต้นแล้ว คราวนี้นายช่างจัดการ ทะมัดทะแมงยิ่งขึ้น รีบจัดการให้หุ่นเสร็จทันการณ์ ปั้นหุ่นให้โตเต็มขนาดผึ่งผาย เมื่อหล่อขัดแล้ววัดหน้าพระเพลา ๑๗๔ เซ็นต์ แต่ถ้าจะวัดถึงสุดข้างพระเพลาก็กว้างถึง ๑๘๐ เซ็นต์ นับว่าทำได้ดีถึงขนาดโดยไม่ได้ขอร้องนอกจากจะทักท้วงให้แก้ลักษณะบางแห่ง เวลาหล่อคราวนี้ นายช่างหลัดเตรียมคนไว้ทำงานในพิธีหล่อถึง ๖๔ คน และก็มาครบจำนวน จึงมากว่าคราวก่อนถึง ๔ เท่า พอถึงฤกษ์หุ่นพระก็สุกทองก็ได้ที่ ฤกษ์ที่กำหนดคราวนี้ก็กำหนดกันเอาเอง โดยให้ธรรมบันดาลไม่ได้ให้โหรหาฤกษ์เหมือน ๒ คราวที่แล้ว พิธีต่าง ๆ ก็ตัดให้น้อย ไม่มีมหรสพไม่มีสวดพุทธาภิเศกอีก เพราะ

สวดกันมา ๒ คราวแล้ว เป็นแต่มีพระสงฆ์ ๔๓ รูป สวดมนต์ตอนค่ำ เวลาเริ่มสุมทองและเช้าถึงฤกษ์หล่อ มีพระสงฆ์สวดชยันโต ๓๐ รูป มีสายสิญจน์วงรอบบริเวณพิธี เวลาหล่อก็ถือสายสิญจน์เฉพาะพระที่สวดชัยมงคล และอาตมาผู้ถือไม้แตะคานหามเบ้าทองอธิษฐานในการหล่อ ประชาชนนอกนั้นทั้งชายหญิงมีอุบาสิกาบุญเรือนเป็นผู้นำ ให้พร้อมกันสำรวมใจอธิษฐาน ให้การหล่อประธานสำเร็จด้วยดีมีคุณภาพศักดิ์สิทธิ์ ด้วยอ้างคุณพระรัตนตรัยตามที่ตนถนัด ไม่ต้องถือสายสิญจน์ ต่อมาปรากฏว่าการหล่อเป็นไปเรียบร้อยบริบูรณ์ ได้ผลดีสมประสงค์ ในการหล่อพระพุทธรูปคราวนี้ มีผู้สังเกตเห็นสิ่งที่เป็นมงคลต่าง ๆ เช่นแสงสว่างพิเศษที่บริเวณทำพิธีหล่อเป็นต้น.

เมื่อรอหุ่นนอกดูว่ารู้ดีแล้ว ช่างก็เตรียมขัด ลงมือเมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ. ศ. ๒๔๙๕ เป็นต้นมา โดยมากขัดวันละ ๒-๓ คน ๕ เดือนจวนแล้ว เมื่อวันที่ ๗

มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๖ เที่ยงแล้ว จึงทำการถวายพระเนตรจำลอง มีสวดชยันโตราว ๓๐ รูป คงจะขัดเสร็จในต้นเดือนกุมภาพันธ์กำหนดถวายพระเนตรที่แท้จริง ในวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๖ มีการบำเพ็ญกุศลถวาย พร้อมด้วยมหรศพสมโภช ๕ วัน ๕ คืน แล้วรอโอกาสว่า อุโบสถวัดสารนารถที่สร้างค้างอยู่ จะหล่อพื้นหล่อทำชุกชีสร้างพระแท่นพุทธอาสน์แล้วเมื่อไร จะจัดการสมโภชแห่งพระพุทธโธจอมมุนีนี้ไปประดิษฐานเป็นประธาน ที่พระอุโบสถวัดสารนารถนั้น ฯ

พระพุทธประธานองค์นี้ ประกอบพิธีหล่อถึงสามคราวจึงสำเร็จ นับว่าพระองค์นี้อุบัติขึ้นในโลกได้ยากอย่างยิ่ง สมจริงตามพระพุทธภาษิตที่ตรัสไว้ว่า กิจฺโฉ พุทฺธานมุปฺปาโท *ความบังเกิดขึ้นแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลายอันสัตว์ได้โดยยาก* ซึ่งทรงหมายถึงความลำบากในการทรงพระสร้างบารมีสามสิบทัศน์ให้

บริบูรณ์ ต้องใช้เวลานานถึง ๔ อสงไขยแสนกัลป์เป็นอย่างน้อย จึงจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ถึงเป็นพระสาวกพุทธ ก็ต้องมีใจเด็ดเดี่ยว กล้าเสียสละเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น ด้วยปฏิสันถารอนุ-เคราะห์ บูชา ไมตรี และเพื่อบรรเทาความตระหนี่อาลัย ตั้งแต่ให้ของเล็กน้อย ของเลว ของปานกลาง ของดี ของที่รักใคร่ จนที่สุดแม้ชีวิตก็ยอมสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือเห็นแก่ธรรมคือพระโพธิญาณ ซึ่งจัดเป็นทานบารมี ทานอุปบารมี ทานปรมัตถบารมี ประกอบด้วยมีใจเข้มแข็ง รักษาปรกติกาย วาจา ใจให้เรียบร้อยด้วยเจตนา อธิษฐาน สมาทานตามฐานะ ไม่ให้เศร้าหมองด่างพร้อยขาดวิ่น ด้วยใช้วินัยสังวร ระวังตามวินัย อินทรียสังวร ระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้ยินดียินร้าย ขันติสังวร ระวังด้วยการอดกลั้นทนทาน สติสังวร ระวังด้วยสติระลึกรู้ก่อนที่จะทำ พูด คิดและต้องแกล้วกล้า หักใจจากความรัก

ใคร่สนุกสนานประการต่าง ๆ เช่นถือบวชบำเพ็ญพรต กำหนดรู้อารมณ์ด้วยปัญญาความเพียร ความอดกลั้นทนทาน ให้เห็นความจริงประจักษ์ด้วยความจริงใจ มีความมุ่งหมายคุณประโยชน์ หรือสารธรรมถูกชอบแล้วสามารถตั้งใจมั่น อธิษฐานเป็นหนึ่งไม่ถอยหลังพร้อมด้วยเมตตาที่จะช่วยตนและคนอื่นให้เป็นสุข และพ้นทุกข์ภัย แม้มีทุกข์ยากขัดข้องใด ๆ ก็พยายามที่จะไม่หวั่นไหวไปตาม คือเพ่งพินิจอยู่แต่กิจการอันเป็นหน้าที่ของตน ไม่พรั่นพรึงต่อทุกข์ยากลำบากนั้น ๆ ดังนี้จึงจะสมควรเป็นผู้ที่ตรัสรู้เป็นอนุพุทธ เป็นอริยสาวกได้ ถ้าหาไม่ก็จะต้องเป็นปุถุชน หรือกัลยาณชนเป็นพระสงฆ์ก็เป็นสมมติสงฆ์ ไม่ใช่พระอริยสงฆ์ ดังนี้ ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าทั้งหลายจึงยากนัก

พระพุทโธจอมมุนีองค์นี้ บังเกิดได้ยาก ก็ด้วยมากคนตั้งใจมุ่งหมายจะให้เป็นพระศักดิ์สิทธิ์ ดีอย่างยอดเยี่ยม สมกับอุโบสถที่ใหญ่และงดงาม ประกอบ

ด้วยประณีตศิลป์ ซึ่งเป็นปูชนียวัตถุชั้นดีเยี่ยม ด้วย
ด้วยมุ่งคุณหลายสถาน คือ

๑. ให้สร้างขนาดใหญ่ หน้าพระเพลาถึง ๑๗๔ เซ็นต์

๒. ให้งดงามพร้อมด้วยมหาปุริสลักษณะ

๓. แสดงแววฉลาดเป็นมหาบัณฑิต สมเป็นจอมปราชญ์

๔. เข้มแข็งองอาจมั่นคง

๕. บริสุทธิ์ผ่องใสงามสง่า

๖. พร้อมด้วยพระเมตตากรุณาพริ้มพรายจูงใจผู้ทอดทัศนาให้ศรัทธาเลื่อมใส

๗. สมเป็นพระธรรมราชา เป็นศาสดาเอกในโลก

๘. เป็นศิริมงคลแก่ผู้เคารพบูชา สักการะ

๙. มีอิทธิฤทธิ์เดชามหานุภาพ ปราบปรามชั่วร้ายให้กลายเป็นดีไม่มีภัยเวร

๑๐. ศักดิ์สิทธิ์สามารถดลบันดาลประโยชน์สุข ซึ่งเป็นของไม่เหลือวิสัย ให้สำเร็จด้วยดี

เพราะต้องการคุณภาพมากมายดังกล่าวมา จึงเป็นพระที่สร้างให้สำเร็จได้ยากยิ่ง คล้ายการบำเพ็ญตนเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจอมปราชญ์ ย่อมยากด้วยการสร้างบารมีไม่ใช่พระสามัญที่สร้างกันทั่วไป แล้วแต่ช่างจะทำอย่างไร พอเป็นพระพุทธรูปสำหรับบูชาได้ก็แล้วกัน จะได้สำเร็จง่าย ๆ

อันพระพุทธรูปที่ใหญ่ และงามพร้อมด้วยมหาบุริสลักษณะ เป็นศิริมงคลให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสแก่ผู้ใดทอดทัศนา สักการะเคารพและนับถือกันว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ แม้จะเป็นพระหล่อปิดทองเช่นพระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุจังหวัดพิษณุโลก ก็ว่าหล่อยากนักหนา ตามประวัติว่าหล่อถึง ๔ ครั้ง และมีเทพารักษ์ช่วยจึงสำเร็จ พระมีหลายชนหลายอย่าง พระปั้นพระพิมพ์ด้วยดินและด้วยเกษร

ด้วยปูนประสมก็มี พระหล่อ พระปั้นด้วยโลหะต่าง ๆ ก็มี ทั้งรูปงามทั้งไม่งาม เช่นพระเครื่องรางที่นิยมว่าขลังศักดิ์สิทธิ์ คงกะพันชาตรี และเมตตามหานิยมก็มี สักแต่ว่าเป็นรูปพระ ไม่ได้ลักษณะและคุณสมบัติที่จะจูงให้ศรัทธาก็มี เช่นพระสำหรับแก้บนหรือสะเดาะเคราะห์ ซึ่งเช่ากันที่สะพานหัน แม้พระที่หล่อด้วยโลหะองค์ใหญ่แต่ไม่ได้ลักษณะและคุณสมบัติ ก็ไม่ก่อให้เกิดเลื่อมใส มักไม่สำเร็จประโยชน์แก่ใคร ที่ซ้ำร้ายทำให้เกิดโทษแก่คนเขลา เพราะกล้ากรายล่วงเกิน ไม่เคารพและดูหมิ่นเกลียดกลัวดังนี้ พระเหล่านั้นสร้างไม่สู้ยาก เพราะไม่ต้องลงทุนทรัพย์สมบัติและลงแรงมาก ไม่ต้องใช้ความคิดสติปัญญาสักเท่าไรก็สร้างได้ ถึงพระสงฆ์ก็เหมือนกัน พระสงฆ์ที่บวชปฏิบัติดีจริง ๆ ศึกษาอบรมจริง ๆ จนเป็นผู้สามารถทำตนให้บริสุทธิ์สะอาดห่างไกลจากโลภโกรธหลง และมีเมตตากรุณาช่วยสอน ช่วยปกครองเลี้ยงผู้อื่นให้ได้ความสุข พ้นจาก

ทุกข์ภัย เป็นกำลังในการเผยแผ่พระศาสนาก็หาได้แสนยาก เพราะต้องสร้างตนด้วยความลำบากยากยิ่งนัก แต่ที่บวชสักแต่ว่าพอเป็นนิสัยปัจจัย บวชตามประเพณี บวชเพราะขัดบิดามารดาไม่ได้ บวชเพื่อจะเอาใจบิดามารดา ไม่ปรารถนาเพื่อจะขัดเกลากิเลสสันดานให้สะอาด บวชเพื่อพักผ่อน หรือบวชตามเพื่อนเล่าเรียนเพื่อเอาประโยค เอาชื่อ เอาเกียรติเพื่ออามิสมิได้คิดจะฝึกหัดกายวาจาใจ ให้เรียบร้อยสะอาดประณีต ไม่สมบูรณ์ด้วยลักษณะเหล่านี้หาง่าย บวชง่าย สึกง่าย เป็นธรรมดาโดยแท้ ที่ของเลวหาง่าย แต่ของดีหายากสร้างทุกอย่างไป ภาษิตโบราณจึงกล่าวไว้ว่า *"พลอยหินเพชร์นิลมิได้มีทุกภูผา แก่นจันทร์กฤษณามิได้มีทุกหมู่ไม้"* มีธรรมของสัตบุรุษคนดีที่เป็นสัตบุรุษก็หายาก ที่เป็นบุรพการี และกตัญญูกตเวทีก็หายาก คือคนทั้งโลกมากมาย แต่จะอุปการะเราก่อนนี้ไม่มีกี่คนที่รักเรา อนุเคราะห์เราก่อน ก็คือ

บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ประเทศชาติ ผู้ปกครองประเทศโดยธรรมมีพระมหากษัตริย์เป็นต้น เหล่านั้นนอกนั้นก็อาศัยพระพุทธศาสนาปกครองน้ำใจ ให้พวกเราโดยมากรู้จักเมตตาปราณีผ่อนผันสั้นยาวไม่เอา แต่ความพอใจของตนเป็นประมาณ ส่วนผู้กตัญญูกตเวทีเล่าก็มีน้อย พึงเห็นบุตรธิดาที่บิดามารดาเลี้ยงได้ตั้ง ๑๐ คน แต่ ๑๐ คนนั้นมักเลี้ยงบิดามารดาไม่ค่อยได้ ที่จะคิดสนองคุณอุปัชฌายอาจารย์ก็น้อยร้อยละ ๑๐ ก็ทั้งยาก ประชาราษฎร์กับประเทศชาติก็เหมือนกัน ที่มีใจเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และกล้าเสียสละนั้นก็มีน้อย ถึงพุทธศานิกก็เช่นกัน ได้รับร่มเงาเยือกเย็นเป็นสุขจากพระพุทธศาสนามาก แต่น้อยคนจะเห็นคุณแล้วคิดตอบแทนเมื่อเป็นเช่นนี้ ดูเหมือนว่าโลกจะมีแต่เสื่อมโทรมแต่หาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะของดีมีคุณค่าสูงย่อมยังประโยชน์ให้สำเร็จกว้างขวางพ้นประมาณ คนดีคนเดียวอาจดีกว่าคนทรามตั้งพันตั้งหมื่นตั้งแสน เช่น

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นตัวอย่าง แม้พระสงฆ์สาวกที่ทรงคุณควรบูชา ก็ดีกว่าผู้ไม่มีคุณควรบูชา ดังพระพุทธภาษิตตรัสไว้ว่า "ความบูชาท่านที่มีตนทรมานฝึกฝนดีแล้วแม้ครู่หนึ่ง ก็ดีกว่าผู้บูชาท่านที่มอมแมมด้วยกิเลส ด้วยทรัพย์วันละพัน ๆ สิ้นร้อยปี" ถึงพระพุทธรูป ๆ เปรียบของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์เดียวกัน แต่สร้างให้มีลักษณะคุณภาพต่ำแล้วแสนองค์ ก็สู้องค์ที่สร้างใหญ่มีลักษณะได้ส่วนดี พร้อมทั้งคุณภาพองค์เดียวไม่ได้ เพราะฉะนั้น ควรสำคัญเห็นว่าของดีหาได้ยาก ทำยาก เป็นส่วนที่ควรสงวน ควรเคารพสักการะบูชาเพื่อเป็นปัจจัยให้สำเร็จประโยชน์และความสุข แก่ตนและคนเหล่าอื่นทั้งประเทศชาติศาสนาต่อไป แล้วเป็นผู้ที่หาโอกาสสร้างของดี สร้างของใหญ่พร้อมด้วยคุณภาพเพื่อให้สำเร็จประโยชน์สุขกว้างขวาง ตลอดกาลนาน ฯ

ขอทุกท่านที่ได้มีศรัทธาร่วมใจกัน ออกกำลัง

ทรัพย์ กำลังแรง กำลังความคิด สร้างพระพุทโธจอมมุนี ฯลฯ บรมนารถศาสดาพระองค์นี้ และสร้างอุโบสถพระบรมธาตุเจดีย์มหาปูชนียสถาน ณ วัดสารนารถธรรมาราม อันเป็นเครื่องเกื้อกูลแก่กุศลสัมมาปฏิบัติ พร้อมด้วยผู้อนุโมทนา จงเป็นผู้สมบูรณ์พูลสุข พ้นจากทุกโศกโรคภัย ด้วยอำนาจคุณพระรัตนตรัยและกุศลที่ได้ร่วมใจกันสร้างนี้ มีลาภผลที่พึง ยินดีในการประพฤติความโดยชอบไม่จืดจาง จนได้ถึงความเกษมนิรันดร์ทั่วกันเทอญ.

พระธีรธรรมมุนี

วัดสัมพันธวงศ์ พระนคร

วิทยุเทศนา วสลสูตร

คาถาที่ ๑

พระรัชชมงคลมุนี นิทฺเทสโก วัดสัมพันธวงศ์

แสดงในวันธรรมสวนะที่ ๑๒ มกราคม ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

โกธโน อุปนาหี จ ปาปมกฺขี จ โย นโร
วิปนฺนทิฏฺฐิ มายาวี ตํ ชญฺญา วสโล อิติ

บัดนี้จะแสดงพระสัทธรรมเทศนา ขอเวลาของท่านจงเป็นมงคล ขอกุศลจงมีแก่ท่านผู้สดับ ขอผู้สดับจงมีสติกำหนดรู้ ซึ่งถ้อยคำแสดงความจริงที่เป็นธรรม ขอความจริงจงแจ่มแจ้งแก่ท่าน โดยซึมทราบรสพระธรรมแล้วละธรรมส่วนเลวที่ควรละ คือละธรรมที่ทำให้เป็นคนเลวเสีย และบำเพ็ญธรรมส่วนดี

ที่ควรเจริญ คือเจริญธรรมที่จะทำให้ตนเป็นคนดี มีคุณสมบัติ ลาภยศ สรรเสริญเกียรติศักดิ์และความสุข ในชาตินี้และในกาลต่อไป เพราะลาภยศ สรรเสริญและความสุข ย่อมบันดาลกิจการให้สำเร็จแก่ผู้ที่สามารถฉลาดหาฉลาดใช้ ดุจเป็นบันไดไปสู่สวรรค์และนิพพาน ทั้งในด้านขจัดทุกข์บำรุงสุข สร้างสมสมรรถภาพของตนของสกุล และช่วยให้ประเทศชาติศาสนาวัฒนาถาวร แต่อิฏฐารมณ์เหล่านี้ อาจทำผู้เขลาเมามัวประมาทที่ไม่รู้จักแสวงหา ไม่รู้จักใช้ให้พินาศ ตลอดถึงหมู่คณะสกุลและผู้เกี่ยวข้อง เพราะเหตุนั้นสมเด็จพระบรมศาสดา จึงตรัสพระธรรมเทศนาประทานไว้ เพื่อปลอดภัยดังกล่าวแล้ว

อันผู้ไม่ฟังหรือฟังไม่ดีมีความรู้ผิด มีจิตมืดมัวกระด้างหยาบคาย เป็นเหตุให้พูดร้ายทำร้าย แสดงความเป็นคนเลวให้ปรากฏ ดังพราหมณ์อัคคิกภารทวาชะ ผู้เป็นต้นเหตุให้เกิดพระธรรมเทศนานี้ มีเรื่อง

ย่อว่า

เวลาเช้าวันหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จ (ออกจากวัดเชตวัน) ไปบิณฑบาตตามตรอกในเมืองสาวัตถี ได้เสด็จไปสู่บ้านของพราหมณ์อัคคิกภารทวาชะ ซึ่งทำการบูชาและบำเรอไฟอยู่ อัคคิกภารทวาชพราหมณ์ได้เห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จมาแต่ไกลก็กล่าวคำว่า เฮ้ ดูกรคนหัวโล้น เฮ้ ดูกรสมณะ เฮ้ ดูกรคนเลว ท่านจงหยุดอยู่ที่นั่น พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสถามว่า ดูกรพราหมณ์ ท่านรู้จักคนเลวหรือรู้จักธรรมที่ทำให้เป็นคนเลวหรือ ? พราหมณ์ได้ (สติจึง) กราบทูลว่า ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ ข้าพ-เจ้าไม่รู้จักธรรมที่ทำให้เป็นคนเลว ดีละ ขอพระโคดมจงทรงแสดงธรรมที่ข้าพเจ้าพึงรู้ซึ่งคนเลว หรือธรรมทั้งหลายที่ทำให้เป็นคนเลวเถิด พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า ถ้าอย่างนั้น ท่านจงฟัง จงทำในใจให้สำเร็จประโยชน์เถิด เราจักกล่าว แล้วตรัสพระคาถาแสดง

คนเลวโดยปริยายเป็นลักษณะอันมาก ดังคาถาที่ ๗ ซึ่งได้เชิญมาเป็นบทนิเขปในเบื้องต้นว่า

โกธโน อุปนาหี จ ปาปมกฺขี จ โย นโร
วิปนฺนทิฏฺฐิ มายาวี ตํ ชญฺญา วสโล อิติ

ความว่า *บุคคลใดมักโกรธ ๑ ผูกโกรธไว้ ๑ เป็นคนลามกมักลบหลู่คุณท่าน ๑ มีความเห็นวิปริต ๑ เป็นคนเจ้าเล่ห์ ๑ ท่านพึงรู้บุคคลนั้นว่าเป็นคนเลว* ดังนี้เป็นต้น ครั้นตรัสจบ ๒๐ คาถาแล้วจึงตรัสต่อไปว่า บุคคลจะเป็นคนเลวเพราะชาติหามิได้ จะเป็นพราหมณ์เพราะชาติหามิได้ บุคคลจะเป็นคนเลวเพราะกรรม จะเป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรม ท่านพึงทราบเนื้อความแห่งคาถาข้างต้นนั้นโดยอุทาหรณ์ดังนี้ คือบุตรของคนจัณฑาลชื่อโสปากะมาตังคะ ได้ถึงความเป็นผู้ยิ่งด้วยยศที่บุคคลได้โดยยาก กษัตริย์พราหมณ์เป็นอันมาก มาสู่ที่อุปฐากของเขา เขาขึ้นยานของเทวดา (น่าจะได้แก่เทวธรรมคือ หิโรตตัปป) เป็น

ผู้ไม่มีชุดีไปสู่ทางใหญ่ (น่าจะได้แก่ พรหมธรรม มีฌานสมาบัติ เป็นต้น) สำรอกความกำหนัดในกามแล้ว ได้เป็นผู้เข้าถึงพรหมโลก ชาติไม่สามารถจะห้ามเขาจากการอุบัติในพรหมโลกได้ พวกพราหมณ์ผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของผู้มีความรู้ เกิดในตระกูลแห่งพราหมณ์ แต่พราหมณ์เหล่านั้นประกอบกรรมลามกเนือง ๆ ย่อมจะถูกติเตียนในทิฏฐธรรมชาตินี้ และจะถึงคติอันชั่วในภพหน้า. ชาติไม่สามารถห้ามพราหมณ์เหล่านั้นจากความไปทุคคติ หรือจากการติเตียนนั้นได้ แล้วตรัสย้ำว่า ชาติทำอะไรไม่ได้จะเป็นคนเลวหรือเป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรม ดังนี้

เมื่ออัคคิกภารทวาชะพราหมณ์ได้ฟังธรรมนั้นแล้ว จึงกราบทูลว่า ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ ธรรมที่พระองค์ทรงแสดงแล้วโดยปริยายเป็นเอนก ไพเราะยิ่งนัก เปรียบเหมือนหงายของที่คว่ำไว้ เหมือนเปิดของที่ปิดไว้ เหมือนบอกทางแก่บุคคลผู้หลงทาง หรือ

เหมือนได้ตามประทีปไว้ในที่มืด เพื่อผู้มีจักษุจักได้เห็นรูปฯ ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ ข้าพระองค์ขอถึงพระองค์ กับทั้งพระธรรมและพระภิกษุสงฆ์เป็นสรณะ ขอพระโคดมผู้เจริญจงทรงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นอุบาสกถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตั้งแต่นี้เป็นต้นไป จนตลอดชีวิต

มีข้อความที่ควรพิจารณาเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้ คือการที่พระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จไปในบ้านพราหมณ์อัคคิกภารทวาชะ ซึ่งเขากำลังทำการบูชายัญบำเรอไฟอยู่ ถูกตาพราหมณ์ใช้วาจาหยาบคายทักทายให้หยุดอยู่นั้น ถ้าฟังดูเผิน ๆ แล้วอาจเห็นเป็นอกาละ แต่พระพุทธเจ้าเป็นสักะ ผู้ทำตามอำนาจแห่งเหตุ ฉะนั้น ต้องสันนิษฐานว่า คงทรงเห็นพราหมณ์เข้าไปปรากฏในข่ายคือพระญาณ ซึ่งทรงแผ่ไปในปัจฉิมยามแล้ว จึงได้เสด็จไปโปรดโดยไม่หวั่นไหว ให้พราหมณ์ละกิเลสที่เลวทรามแล้ว ได้เข้าถึง

ไตรสรณะคมตลอดชีวิต ซึ่งนับว่าเป็นพระพุทธกิจที่ควรบูชาส่วนหนึ่ง

พราหมณ์อัคคิกภารทวาชะนั้น เป็นคนอย่างไร ? แกก็รู้จักพระพุทธเจ้าว่าเป็นใคร แต่ไฉนแกจึงใช้คำหยาบทักพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า เฮ้ คนหัวโล้น เฮ้ คนเลว จงหยุดที่นั่น ดังนี้ พราหมณ์นั้นแม้ชื่อว่าเกิดสองหนมีภาระด้วยไฟ คือเกิดเป็นพราหมณ์โดยกำเนิด ๑ ครั้นเจริญวัยได้รับการศึกษาเล่าเรียนและบวชตามลัทธิของพราหมณ์ชื่อว่าเกิดอีกหน ๑ แต่ยังไม่ได้ลบล้างทิฏฐิมานะอันหยาบซึ่งติดสันดานมา แกจึงกล่าวคำหยาบไปตามอัธยาศัย โดยมิทันได้ยั้งคิด แต่แกไม่หนาจนเกินไป เพราะพอพระพุทธเจ้าตรัสถามว่า ท่านรู้จักคนเลว หรือธรรมที่ทำให้เป็นคนเลวหรือ แกก็ได้สติทูลตอบพระผู้มีพระภาคไปตามตรงด้วยความสุภาพว่าแกยังไม่ได้รู้จัก และมีความปรารถนาดีอยาก จะได้ความรู้ จึงทูลขอให้ทรงแสดงธรรมเพื่อรู้จักคน

เลว หรือธรรมที่ทำให้เป็นคนเลว ดีกว่าผู้มีทิฏฐิมานะดื้อกระด้างไม่อยากฟัง ไม่สนใจแสวงหาความรู้ เพราะคนเราถึงมีกิเลสหยาบอยู่บ้าง แต่ถ้าตั้งใจฟังและอยากรู้ ก็อาจได้สำเร็จประโยชน์ ดังพราหมณ์ผู้ได้ฟังธรรมแล้วปฏิญญาณตนถึงตรัยสรณคมน์ตลอดชีวิตนั้น

ส่วนธรรมแสดงลักษณะคนเลว ที่พระพุทธเจ้าตรัสคาถาที่ ๑ ข้อว่า บุคคลใดเป็นผู้มักโกรธ (พึงรู้ว่าผู้นั้นเป็นคนเลว) นั้น คือคนโกรธง่ายมีเรื่องเล็กน้อยก็ถือเป็นเรื่องเสียหายใหญ่โต ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนใจ เดือดร้อนกันเนือง ๆ ถ้าเรื่องใหญ่ก็ยิ่งซ้ำร้ายโกรธจนลืมตัว จนกลายเป็นโทสะเป็นพยาบาท ซึ่งล้วนแต่เป็นมลทินเครื่องเศร้าหมอง ทำให้หน้าบูดหน้าบึ้ง หรือหน้านิ่วคิ้วขมวด แสดงท่ายักษ์ท่ามาร ก้าวร้าวล่วงเกิน น่าเกลียดน่ากลัว ถึงจะอยู่ในวัยหนุ่มสาว เนื้อหนังยังเปล่งปลั่ง และประดับ

ด้วยแพรผ้าอาภรณ์แก้วแหวนเงินทองก็ไม่งาม เพราะคนไม่มีศีลไม่มีมรรยาทเป็นเครื่องประดับ ท่านว่าเหมือนคนพิการเปลือยกาย ไม่เป็นที่นิยมของผู้ดี มีแต่จะก่อความอาฆาตบาดหมางสร้างศัตรู สร้างกรรมเวรและทุกข์โทษต่าง ๆ ให้ เหมือนเชื้อไฟที่รักษาไม่ดี หรือเชื้อโรคติดต่อที่ก่อทุกข์ให้ไม่เลือกหน้า คือสามารถล้างผลาญได้ทั้งตนและคนอื่น แม้คนที่เขารักใคร่นับถือ พึงเห็นเช่นเด็กโง่โกรธง่ายคนหนึ่ง โกรธแมลงวันซึ่งจับศีรษะมารดาของเขา ถึงเอาสากทีถืออยู่ตีแมลงวันที่ศีรษะมารดา หาคิดไม่ว่าเขาตีศีรษะมารดาของเขาเอง ผู้มักโกรธมีแต่จะทำให้เกิดโทษร้อนใจ ไม่มีความสุข เพื่อระงับทุกข์เดือดร้อนเสียพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสพระพุทธภาษิตประทานไว้ว่า นตฺถิ โทสสโม คโห *ผู้จับเสมอด้วยโทษะย่อมไม่มี* โกธํ ฆตฺวา สุขํ เสติ *บุคคลฆ่าความโกรธเสียได้แล้วย่อมอยู่เป็นสุขดังนี้* ผู้เชื่อพึงพยายามฆ่าความโกรธ

ด้วยวิธีต่าง ๆ มีอดกลั้นยับยั้ง คิดถึงเหตุผลแล้ว ละทิฏฐิมานะและปรารถนาแรงกล้าเสีย พยายามนึกถึงความดีของเขา และคิดถึงความผิดของตนเป็นต้น เช่นนี้ความโกรธซึ่งจะทำให้เป็นคนเลวก็ย่อมดับไป ไม่เสียมรรยาท อาจสร้างสมคุณงามความดีให้บริบูรณ์ต่อไป ฯ

แต่ผู้ไม่รู้จักเปลี่ยนอารมณ์ คือความโกรธ หรือเรื่องที่ชวนให้โกรธ มัวนึกย้ำ ๆ ชื่อว่าผู้ผูกโกรธไว้ มีแต่จะให้ทำความเสียหาย ซึ่งเป็นเครื่องหมายของคนเลว เหมือนกินยาพิษหรือกินเชื้อโรคเข้าไปแล้วไม่สำรอกออก หมักหมมอยู่ในลำไส้นานเท่าไร ก็ทำพิษให้กระวนกระวาย ถึงเสียจริตหรือถึงตายเป็นที่สุดฉันนั้น ผู้มีปรีชารู้ทันจึงเจริญเมตตา และพิจารณาพระไตรลักษณ์ ให้เห็นประจักษ์ว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์เป็นอนัตตา ทั้งภายในภายนอก ทั้งส่วนหยาบส่วนละเอียด ทั้งอดีตทั้งอนาคตและปัจจุบัน

หรือเลือกนึกแต่เรื่องที่น่าเจริญใจเข้ามาแทน ดังนี้ชื่อว่าไม่ผูกโกรธไว้ ฯ

ส่วนข้อต่อไปที่ว่า คนถามกลบหลู่คุณท่านเป็นคนเลวนั้น คือคนไม่สะอาดเพราะมีกิเลสหนาปัญญาหยาบ ไม่ละอายบาป ไม่เกรงกลัวต่อบาป กล้าทำชั่วได้ง่าย ๆ ไม่นิยมนึกเหตุผล คนเช่นนี้เรียกว่า คนถามกไม่ค่อยเห็นคุณใคร หรือไม่ค่อยนึกถึงคุณที่ท่านทำแล้ว เป็นคนอกตัญญู ชอบลบหลู่ดูหมิ่น หรือใส่ร้ายป้ายสีท่านผู้มีคุณ เหมือนซัดฝุ่นไฟไปเหนือลมและถ่มน้ำลายรดฟ้า คนเช่นนี้จะมีแต่ความเสื่อม ดังคำโบราณว่า "*ทรลักษณ์อกตัญญูเล่า เทพเจ้าท่านแช่งทุกแห่งหน สุขสมบัติจะวิบัติไม่คงทน ถึงเวทย์มนต์เสื่อมคลายทำลายยศ*" สาธุชนจึงพยายามศึกษาหาความรู้ ยกย่องบูชาท่านผู้มีคุณ และฝึกบุตรหลาน ศิษย์บริวารให้เคารพนับถือท่านผู้เจริญเพื่อเป็นคนกตัญญูกตเวทีมีคุณความดีไว้ในตน

บุคคลที่มีความเห็นวิปริตนั้น หมายถึงคนที่มีความเห็นผิดไปจากคลองธรรมความจริง ซึ่งเนื่องมาจากกิเลสหนาสามาก เช่นไม่เชื่อกรรมเชื่อผล ไม่เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ไม่เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน เห็นว่าคนสัตว์สามัญตายสูญ เห็นสิ่งมีโทษเป็นสิ่งไม่มีโทษ เป็นต้นนี้ เขาสามารถทำชั่วทั้งที่ลับและที่แจ้งได้มากมายตามแต่ชอบหรือชั่ว และมักมีทุกข์เป็นเจ้าเรือน เพราะยังมีราคะ โทสะ โมหะประจำใจ จึงชื่อว่าเป็นคนเลวย่อมไม่เป็นที่นิยมของคนดี ถ้าได้ศึกษาพิจารณาเหตุผลโดยแยบคายก็อาจทำความเห็นให้ตรงได้ (คือเห็นชอบตามทำนองคลองธรรมได้) และไม่ต้องทำกรรมชั่ว ซึ่งทำตัวให้เป็นคนเลว

อนึ่ง บุคคลในโลกนี้ แม้จะมีความสามารถฉลาดในการงานอยู่มาก แต่หากเป็นคนเจ้าเล่ห์ ตลบแตลง

ล่อลวงเอาเปรียบไม่ซื่อตรงแล้ว ก็ย่อมไม่เป็นที่ไว้วางใจ ในการที่จะคบค้าสมาคม หรือจะมอบหมายการงานใด ๆ มักเป็นที่กินแหนงแคลงใจ ระคายเคืองไม่ค่อยหาย ดังภาษิตที่ว่า *ข้าวปลาพันเกวียนกินหมด แต่กินใจกินไม่หมด*

ผู้ฟังเข้าใจย่อมเห็นได้ว่า คนเลวนั้นแม้แต่อย่างใดอย่างหนึ่งก็ไม่มีใครปรารถนาจะคบค้าสมาคมเป็นญาติเป็นมิตร เป็นศิษย์ เป็นอาจารย์ ไม่ต้องการได้ไว้เป็นผัว เป็นเมีย หรือเป็นเขย เป็นสะใภ้ เป็นนายเป็นลูกจ้าง เป็นเพื่อนร่วมการงาน และไม่ต้องการให้อยู่ร่วมคณะ ร่วมบ้านร่วมเมืองด้วย เพราะอาจจะก่อความเดือดร้อนรำคาญ ให้แก่ตนและคนอื่นที่เกี่ยวข้องรํ่าไป อาจจะทำให้หมู่คณะประเทศชาติศาสนาบ้านบ้าน เสื่อมเสีย เดือดร้อน เหมือนของที่เน่าเหม็น ไปอยู่ที่ไหนก็พลอยให้ที่นั้นเหม็นไปด้วยถ้าเป็นคนเลวหลายประการก็ยิ่งซ้ำร้าย ฉะนั้น ผู้รู้ดังนี้

แล้ว ตั้งตัวไว้ดี มีความซื่อสัตย์ต่อกัน หวังดีแก่กัน ด้วยรู้จักคิดว่า ทำดีให้ผู้อื่น ก็เหมือนทำให้แก่ตน ดังพุทธนิพนธภาษิตว่า ปูชโก ลภเต ปูชํ ผู้บูชาย่อมได้รับบูชาตอบ วนฺทโก ปฏิวนฺทนํ ผู้ไหว้ย่อมได้ไหว้ตอบ แล้วทำแต่กรรมที่ชอบ ซึ่งตนติเตียนตนเองไม่ได้ และผู้รู้ใคร่ครวญแล้วติเตียนไม่ได้ ดังนี้ ก็ย่อมเป็นความดี หอมฟุ้งไปทั้งตามลมและทวนลม ดังพราหมณ์อัคคิกภารทวาชะผู้ฟังได้ความดี เลิกละกิเลสเครื่องเศร้าหมองจากสันดานได้ จึงบันเทิงในธรรม และทูลสรรเสริญว่า ไพเราะนัก ๆ แล้วแสดงตนเป็นอุบาสกถึงพระรัตนตรัยตลอดชีวิตนั้น แสดงพระธรรมเทศนามา พอควรแก่เวลาด้วยประการฉะนี้ฯ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา พ. ศ. ๒๔๙๙

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร
ถนนพระสุเมรุ จังหวัดพระนคร
นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา
พ.ศ. ๒๔๙๙